

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Collegium Universi Juris Canonici

Engel, Ludwig
Salisburgi, 1693

Tit 1. De Accusationibus, Inquisitionibus, & Denuntiationibus

[urn:nbn:de:hbz:466:1-61596](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-61596)

(o)

LIBER V. DECRETALIAM. TITULUS I.

De Accusationibus, Inquisitionibus, & Denuntiationibus.

S U M M A R I A.

1. Quid sit Accusatio, & Inscriptio?
2. Poena talionis hodie mutata est in arbitriam.
3. Accusatio instituitur ad vindictam publicam, etiam in delictis privatis.
4. Differentia inter actionem civilem, & accusationem quoad libellum.
5. Laicus non potest accusare Clericum, nisi in criminibus exceptis, & ubi suam suorumve injuriam persequitur.
6. Nec Clerici vel Religiosi Laicos maxime in causa sanguinis.
7. Magistratus in genere moneri possunt a Parochis vel Concisionariis de administranda in malefactiones Justitia.
8. Pro compensatione damni sibi illati agere possunt Clerici? etsi deinde mors rei sequatur.
9. Inimici ab accusando repelluntur, si sit gravis inimicitia.
10. Reaccusare licet accusantem de majori aut pari crimine.
11. Fratres & sorores contra invicem ad accusandum non admittuntur.
12. Nec pupillus, mulier, magistratus, miles &c.
13. Item liberi, liberi, alimentarij, contra suos suos patronos aut alimentarios.
14. Pupilli, & mente capti accusari non bene minores: quibus tamen accusatio non mitigatur.
15. Semel absolutus de eodem delicto accusari non potest.
16. Lapsu temporis 20. annorum abolet accusandi facultas.
17. Magistratus temporale duntaxat officium non potest: nisi de crimine vocati vel accusati commissio.
18. Contra absentem praesertim contumacem procedatur in Accusatione.
19. Reus contumax post annum habetur pro confessio: postest tamen purgare se ex postfatio.
20. Tam Accusator, quam Rex dari possunt custodia.
21. Quando & quomodo in iudicio criminali possit ad captivum?
22. Incarceratio de Iure Canonico & contrarium iam est poena?

In hoc Libro Decretalium tractatur de variis delictis, eorumque poenis, & punitione. Unde in hoc tit. 1. praemittitur, quod triplici via crimen ad iudicium deferatur, scilicet per *accusationem, inquisitionem, & denuntiationem.*

§. I.

De Accusationibus.

Accusatio est criminis alicujus hominis apud iudicem competentem inscriptione interveniente legitima facta delatio ad vindictam publicam.

Dico I. accusationem esse *delationem criminis* apud iudicem competentem: cum

in criminalibus alia sit jurisdiclio, quam in civilibus, ideo quinam iudices, & quomodo de crimine recte cognoscant, videtur per superius in *Tit. de Officio Judicis, & Tit. de Foro competentis.*

Dico II. *in* inscriptione interveniente scripta, qua accusator se obligat ad objectum probandum, vel si in probatione defecerit, ad poenam talionis, ad eam ad eam poenam subeundam, quam reus debuisse, si crimen probatum fuisset. *de Accusat. & l. ult. Cod. eodem.* tamen poena talionis hodie mutata est in arbitriam & extraordinariam, quia per

malici ab accusando deterriti fuerunt, & ita delicta impunita manerunt, ut in *Tit. seq.* dicemus.

Dico III. accusationem institui ad vindictam publicam. Licet enim delicta alia sint publica, quæ statum Reipublicæ perturbant & offendunt, & quorum accusatio cuiusvis de populo datur, ut crimen læsæ majestatis, homicidii, adulterii, violentiæ publicæ, & reliqua, quæ enumerantur in *Lib. 4. Instit. de Publicis delictis*: alia verò sint delicta privata, quæ magis privati alicujus hominis, quam Reipublicæ interesse concernunt, ut furtum, rapina, dannum injuriæ datum, injuria, &c. nihilominus ex quolibet delicto etiam prius agi potest non tantum civiliter ad compensationem damni ex delicto illati, vel ad poenam auctori applicandam, sed etiam criminaliter ad poenam publicam judicis auctoritate corpori imponendam, vel ad pecuniariam satisfactionem inferendam. *§. in Summa. 10. & ibi D. D. Instit. de Injuriis.* Et hæc actio criminalis proprie *accusatio* est. Ea quoque differentia inter actionem civilem ex delicto & accusationem notanda est, quod libellus in actione civili post facti narrationem, & causam applicatam debet habere conclusionem, ut sciat, quid & quantum auctor petat: cum in ipsius sit arbitrio, vel totum, vel partem petere; in *accusatione* autem sufficiat sola facti narratio, & obligatio ad probandum sine conclusione ad poenam, quia quando conclusio de delicto, tunc lex ipsa facit conclusionem ad poenam, quam remittere, vel moderari non est in Accusatoris potestate.

Accusare possunt regulariter omnes, qui non prohibentur. Sunt autem plures, qui ab accusando prohibentur. Uel. Laicus non admittitur ad accusandum Clericum, propter reverentiam Clericis debitam. *c. 1. & seq. causa. 2. 9. 7.* & quod præsumatur esse infidelis Clerico, sicut dicit Pontifex in *c. 2. de Immunitate Eccles. in 6.* Nisi tamen Lai-

cus injuriam sibi & suis à Clerico illatam persequatur, *c. de cætero. 14. de Testibus.* Item in criminalibus excessivis, & atrocibus: ut simonia, hæresi, sacrilegio, & similibus Laici bonæ famæ ad accusandum admittuntur, imò etiam aliquando Laici malæ famæ, & personæ viles, si Clericus talium personarum familiaritate prius usus, aut de crimine infamatus fuerit. *c. nulli. 5. h. t.* Parochiani quoque & Patronus Ecclesiæ de crimine civiliter agere possunt contra Rectorem Parochiæ, vel beneficii, ut amoveatur à beneficio: quia ipsorum interest habere bonum Parochum.

II. Clerici aut Monachi non possunt accusare Laicos, quia non debent se immiscere secularibus negotiis *totò tit. ne Clerici vel Monachi &c.* idque vel maxime, si delictum mereatur mortem, vel membri mutilationem: fierent enim accusatores illatæ tali poenæ irregulares, tanquam cooperantes ad mortem, vel mutilationem alterius, sicut infra in *tit. de Homicidio* dicemus.

Interim nihil obstat, quin Parochus vel Concionator absque speciali designatione hominis vel poenæ in genere monere possit Magistratus, ut pro securitate publicâ, & ad scandalum evitandum justitiam administrent, & in malefactores inquirent. Item si Clericus non vindictam publicam, sed compensationem damni ex furto vel alio delicto sibi illati persequatur: poterit etiam suum malefactorem ad iudicium sæculare deferre cum protestatione, quod non faciat ad poenam sanguinis, sed ad interesse suum consequendum. Neque ipsi imputabitur ad irregularitatem, si deinde iudex ex officio malefactorem meritis poenâ etiam mortis afficiat, si enim Clericis omne jus agendi contra malefactores adimeretur, ipsorum vita & bona liberè aliorum prædæ exposta forent. Text. notabilis in *c. 2. de Homicidio. in 6.*

puniti, qui ante plures annos delictum commiserunt: ita enim omnia delicta carnis regulariter abolentur lapsa quinquennii. *l. mariti. 29. §. sex mensium. 5. §. quinquenni. 6. ff. ad L. Jul. de Adult.* excepto crimine raptus, item adulterii cum incestu vel violenta oppressione conjuncti, quae de jure communi, scilicet ut caetera crimina, quae delicta carnis non sunt, ad sui abolitionem 20. annorum lapsum requirunt. *l. vim passam. 31. §. prescriptione. 5. ff. ad L. Jul. de Adult.* Arnold. Rath. in *Tract. de Usucap. c. 4. assert. 21. & assert. 30.*

IV. Magistratus temporalis durante officio accusari non potest, nisi circa officium delinquat, vel crimen notorium sit; in reliquis autem differtur accusationis executio usque ad depositionem officii, datâ interim cautione de iudicio, *l. si adulterium. 33. ff. ad L. Juliam. de Adult.*

V. Denique absens à loco iudicii accusari non potest. *c. 5. causâ. 2. q. 8. & l. absentem. 6. Cod. de Accusat.* Sed hoc intelligendum est; quod contra absentem deduci & finire non possit accusatio, proponi autem potest, ut accusatus citetur à iudice ad comparandum. Quod si legitime citatus non comparuerit, nec realiter citari, seu corporaliter apprehendi possit (quia fortassis profugus, aut iudex, sub cuius districtu later, non praebet alteri iudici auxiliares manus) annotantur ejus bona, id est, à iudice obsequantur, sive arrestantur; ut si intra annum redierit, & se purgaverit, integram rem suam recipiat, intra quem annum iudex res tempore perituras v. g. frumentum, &c. vendere, & pretium apud se deponere debet. Sin autem annum per contumaciam elabi passus sit, bona ejus omnia annotata in filcum deferuntur. *l. mandatis. 5. ff. de Requirendis Reus vel absent. dam.* nisi intra annum decesserit: quo casu expirabit criminis cau-

sa & bona successoribus restituentur. *l. 1. §. ult. ff. in cit. iur.* In Clericis autem accusatis & contumacibus poena relinquitur arbitrio iudicis ecclesiastici: ut propterea etiam contra Clericos per annotationem bonorum, vel si bona patrimonialia non habeant, per privationem beneficiorum aut censuras procedi possit. Id tamen monet Concil. Trid. *sess. 25. de Refor. c. 3.* ut iudices ecclesiastici sive contra laicos, sive contra Clericos non prius censuris, praesertim verò excommunicatione utantur, quam si apprehensionem personae, vel bonorum locus esse non possit: ne si facile & ex qualibet causa infligantur censurae, contemnantur potius, quam observentur.

¶ Sed quid si Reus etiam post annum in contumacia perstiterit, & fortassis nulla vel pauca bona habeat, quae curet?

Resp. Talem Reum propter contumaciam haberi pro confesso, & convicto criminis, cujus insimulatur, ita ut poenâ relegationis, infamiae, vel excommunicationis etiam absens mulctari possit. *l. absentem. 5. ff. de Penis.* Quia tamen contumacia tantum fictam seu praesumptam probationem inducit, sententia autem ex praesumptionibus lata, praesertim in criminalibus, non transit in rem iudicatam; cum cesset praesumptio, quando de veritate constat. arg. *l. si qui adulterii. 34. Cod. ad L. Jul. de Adult.* idem si accusatus ex postfacto suam innocentiam docere velit, audiendus erit. *Minifing. Cent. 2. Observ. 78.* bona verò semel filco ob contumaciam acquisita, etiam demonstratâ innocentia, non restituntur, quia haec poena contumaciae est; nisi accusatus non tantum à crimine se purgaverit, sed etiam à contumacia ostendendo legitimum comparandi impedimentum. *l. 2. Cod. de Requirendis reus.*

Ceterum si & Accusator & Accusatus in 20

Bbb bbb 3

juris

judicio compareat, uterque de jure in carcerem, seu custodiam recipi, & ibi utique ad decisionem causæ manere debet: quia non tantum Accusatus, sed etiam Accusator propter poenam calumnia, si in probatione defecerit, de fugâ suspectus est. *l. ult. Cod. de Accusat. l. 2. C. de Exhibendis reis.*

21 Verum hic quaritur, an Judex in criminalibus indistinctè possit incipere à capturâ, & reum accusatum omnium primò in carcerem mittere? Hanc quæstionem tractat *Minling. Cent. 5. Observ. 69.* ubi magis receptam esse sententiam ait: quòd incarceration & captura, non nisi præmissâ causæ cognitione, & saltem aliquali instructione ac probatione delicti præcedente, non verò ad primam statim delationem sive accusationem concedenda sit, per text. notabilem in *l. 1. ff. de Custodia rerum.* Quòd si criminis poena non sit corporalis, sed tantum pecuniaria, vel aliàs levis, vel suspicionem fugæ non inducat, vel reus sufficientia bona habeat, in qua possit fieri executio, tunc sola cautio per fidejussores aut pignora, vel aliquando per juramentum *de judicio fisti, & judicatum solvendo* sine incarceratione sufficet: imò Magistratum indebitè incarcerantem posse de injuriâ coram suo superiore per incarceratum conveniri, docet ibidem *Minling. in fine, & probatur ex l. nec Magistratibus. 32. ff. de Injuriis.*

22 Quia tamen hodie de Jure Canonico in *c. 3. de Penis. in 6.* & passim de consuetudine sæcularium etiam judiciorum aliquando carcer non tantum pro custodia, sed etiam pro poenâ assignatur, idè in levioribus quoque delictis, si tamen probata sint, incarceratione frequenter statuitur. Sin verò incarceratione fiat non pro poenâ, sed pendente accusatione pro custodia non debet tunc reus nimis duro aut tetrico carcere constringi: est enim iniquum, ut priùs affligatur

reus, & executio in ipsum fiat, quàm delictum probatum sit. *l. 1. Cod. de Callidiorum reorum,* nisi hoc nonnunquam fiat poenam plenam delicti probationem ad convictionem rei extorquendam.

§. II.

De Inquisitionibus & Denuntiacionibus.

SUMMARIUM.

23. Quid sit Inquisitio? et quæ alia generis speciales.
24. Inquisitionem specialem debet præcedere vel indicia sufficientia.
25. Puncta inquisitionis, nempe dicta Crimen, reo pro sui defensione speciatim indicanda.
26. Non servato debito ordine, si reus non voluerit, non potest processum postea committi.
27. In inquisitione contra regulares non possunt nominari testium.
28. Quid sit Denuntiatio, & quæ loci habeat.
29. Denuntiatio alia Evangelica, alia Canonica civilis, & quid sit Evangelica.
30. Quid sit Canonica denuntiatio, & quæ etiam ad propriam intercessione committitur.
31. Quid sit civilis denuntiatio, & quæ etiam datur ministris publicis.

Inquisitio est investigatio criminis, quæ ex officio facta: cum enim non reperiantur, qui velint se pro accusato committere, onus probandi delictum in accusatore, & nisi probaverit se ipse ad poenam obligare, idè de delicto non tenetur committere officio incumbit, etiam sine accusatore in malefactores inquirere, *l. 1. ff. de Officio Praefecti provincie, ut Praefectus Provincie malos homines inquirat, & in Novell. 127. l. 1. 21. mandatorum, ut Magistratus per se inquirat malefactores.*

Non obstat vulgaris regula, quod accusatore nemo damnandus sit. *l. 1. ff. de Officio Praefecti provincie, ut Praefectus Provincie malos homines inquirat, & in Novell. 127. l. 1. 21. mandatorum, ut Magistratus per se inquirat malefactores.*

Int loco accusatoris, ut mox dicemus, aut reipublica interfit, aliquid delictum præcavere, aut extinguere.

Est autem *Inquisitio* alia generalis, alia specialis. *Generalis* inquisitio est, quæ de nulla certa persona instituitur, sed generaliter de toto aliquo loco vel districtu, ut si Episcopus visitet Diocesim, vel in civitate, aut Provincia dicantur grassari latrones, & ideo Præses milites emittat. Specialis autem inquisitio est, quæ fit de certa aliqua persona suspecta de crimine.

Ad hanc inquisitionem duo principaliter requiruntur. I. Ut præcedat diffamatio non tantum à malevolis & paucis, sed à pluribus & gravibus etiam viris, qui eundem de crimine suspecti habeant, aut alia probabilia indicia contra ipsum militent; & ideo in iudicio inquisitionis accusatoris loco censentur, reoque excipiente, quòd diffamatus non sit, prius deluper cognosci debet; nam iudex inquirendo de certa persona sine præcedenti & sufficientibus indicis peccat graviter, cum diminuat ejus honorem & existimationem, nisi, ut præmissum, reipublica interfit aliquid pernitiosum delictum præcavere.

II. Capitula & puncta inquisitionis sunt reo communicanda, contra quæ potest experire, de non facta legitima specificatione loci, temporis, aliarumve circumstantiarum: quia habitâ tali specificatione reus potest facilius demonstrare suam innocentiam, quòd fortassis in tali loco & tempore absens fuerit. Item etiam dicta & nomina testium sunt inquisito publicanda, ut quid, & à quo sit dictum appareat, ejusque exceptiones defensionales tam contra dicta, quàm personas testium admittendæ, ne per suppressionem nominum testium, & defensionis exclusionem infamandi, aut falsum deponendi audacia præbeatur. *c. cum oporteat. 19.*

c. inquisitionis. 21. c. qualiter & quando. 24. h. t.

Est tamen notabile, quòd si hic ordo observatus non fuerit, & iudex non præcedente infamia, vel non traditis capitulis ad inquisitionem processerit, reus autem non contra exceperit, vel protestatus fuerit, sed forsân simpliciter crimen confessus sit, non possit expost facto propter ordinem judicarium non servatum confessionem revocare, vel processum impugnare. *c. ad petitionem. 22. x. h. t. & c. 1. eode n. in 6.*

In Ecclesiis & Monasteriis Regularium, si inquisito fiat contra Abbatem aut religiosum, dicta quidem testium, si illi regulares sint, esse inquisito communicanda exultimo, non autem nomina aut personas, ne exinde discordiæ & inimicitie oriantur, ac pax religionis turbetur. Quæ etiam causa est, cur in electione Abbatis vota & nomina eligentium non publicentur, ut in *Lib. I. in Tit. de Electione* traditur, ac in *d. c. qualiter & quando*, expressè habetur, quòd contra regulares præscriptus inquisitionis ordo non sit necessariò observandus.

Denuntiatio est criminis alienjus apud judicem sine inscriptione delatio. Differt ab accusatione, quòd licet denuntians teneatur facere aliquam probationem criminis, non tamen puniatur, si in probatione defecerit, dummodo appareat cum bono zelo, & non calumniandi animo ad denuntiationem processisse: recipitur enim denuntiatio ad eum potissimum finem, & etiam nostris temporibus usitata est, ac loco accusationis introducta, ut dein iudex ex officio inquiret. *c. ult. h. t.*

Dividitur *Denuntiatio*, quòd alia sit *Evangelica*, alia *Canonica*, & alia *Civilis*. *Evangelica* dicitur, quæ intenditur ad spirituales emendationem alterius, eamque debet præcedere una aut altera monitio, sicut

sicut traditur in Evangelio *Matth. 18. v. 15.* his verbis: *si peccaverit in te frater tuus (quo nomine omnis Christianus intelligitur) corrige ipsum inter te & ipsum solum: si te audierit, lucratus es fratrem tuum, si autem te non audierit, adhibe tecum adhuc unum vel duos, ut in ore duorum stet omne verbum, quod si non audierit eos, dic Eccl. sic &c.* Si tamen monitio ista privata nihil efficeret, posset fieri denuntiatio apud iudicem ecclesiasticum, etiam ea non præmissa, frustra enim aliquis obligaretur ad actum inutilem, *Nav. Consil. 4. h. t.*

30 *Canonica* denuntiatio dicitur, quæ ex SS. Canonibus conceditur, ut si impedimentum denuntietur inter duas personas, quæ volunt matrimonium contrahere, vel aliud crimen contra Canones vel à personas ecclesiasticis commissum. Non requirit monitionem præviam, neque tantum ad emendationem spirituales, sed etiam ad poenam Canonicam instituitur vel acceptatur. *c. q. 1. propter. 47. causa. 2. q. 7.* Item ad hanc *Canonicam* denuntiationem etiam referri potest illa denuntiatio, quæ fit ad proprium interesse consequendum. Quamvis enim sapius de iure civili non detur actio, ut propter læsionem ex contractu, quæ non est ultra dimidium iusti pretii. *l. 2. Cod. de Re vindenda vendit.* nec contra heredem defuncti ex delicto à defuncto commissio, *l. unica Cod. ex delictis defunctor. &c.* In foro tamen Ecclesiastico quoties adversarius obligatur in conscientia, potest denunciari, & ad satisfactionem compelli, cum Ecclesia iudicet de quovis peccato mortali. *c. nov. 13. de iudiciis.* Videantur quæ dixi sup. *de Foro compet.*

31 *Civilis* demum denuntiatio est, quam faciunt ministri publici ad hoc à iudice deputati, ut crimina in republica vel civitate commissa scrutentur, & ad iudicium refe-

rant. Non creditur ipsis simpliciter, sed concurrentibus indicibus moventur iudices ad inquisitionem instituendam. *l. ea quæ 7. & l. singuli. 14. Cod. de Accusat. Punantur, si per calumniam detulerint.* Sin autem aliqui saltem probabilitate sunt ducti, & culantur propter necessitatem officii. *l. de Custodia rerum.*

TITULUS II. De Calumniatoribus.

SUMMARIA.

1. Quid sit calumniari, & quæ calumniatio pro
2. In foro Canonico ex consuetudine prope hodie arbitrarie.
3. Presumptio calumnie in accusatore de iure tollitur præsumptionibus contrariis.
4. Quid sit præiudicari, & quæ poena sit.
5. Quis dicatur tergiversari & quæ poena sit.

TRadunt in hoc Titulo Interpretibus modis delinquant accusatores licet calumniando, præiudicando aut tergiversando.

Calumniari est falsa crimina interponere seu innocentem per malitiam in quantum deferre. Poena calumnie est, ut calumniator ultra condemnationem in expensis etas ab accusato, notetur infamia, & punitur talione, id est, tali supplicio, quodamine probato affectus fuisse reus. *De p. ult. Cod. de Calumniatoribus.* De p. Canonico in *cap. 1. hoc tit.* circa Clericos calumniantes statuitur poena deportationis exilii.

De consuetudine in locum talionis cessit poena extraordinaria pro arbitrio iudicis, & hodie de iure Canonico ex generali consuetudine omnes ferè poenas arbitrarie testatur *Val. hoc Lib. V. de Penis. §. 4. in fine.*

Porro licet *Gloss. in cap. 2. hoc tit.*